

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

INNOVATION TALABALAR AXBOROTNOMASI

 <https://innoworld.net>

 +998335668868

ILMIY JURNAL

ICJ JOURNALS
MASTER LIST

ISSN

INTERNATIONAL
JOURNAL
OF
SCIENCE
AND
TECHNOLOGY
RESEARCH CENTER

doi

zenodo

OpenAIRE

Academic
Resource
Index
ResearchBID

Google Scholar

open access.nl

INNOVATION TALABALAR AXBOROTNOMASI

3-JILD, 6-SON
2026

Jurnal quyidagi xalqaro bazalarda indekslanadi:

Google Scholar digital object identifier

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

OpenAIRE

Academic
Resource
Index
ResearchBib

Directory of Research Journals Indexing

Ilmiy jurnalning rasmiy sayti:

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2026

3-JILD, 6-SON | MAY - 2026 |

+99833 5668868 | www.innoworld.net | @Anvarbek_PhD

AHOLINING MOLIYAVIY SAVODXONLIGI VA MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA BANK OMONATLARINING O'RNI

Djabborova Tamanno Sattorovna

Sambhram universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada aholining moliyaviy savodxonligi va moliyaviy barqarorligini ta'minlashda bank omonatlarining o'rni tahlil qilinadi. Zamonaviy iqtisodiy sharoitda aholining moliyaviy savodxonligini oshirish va moliyaviy barqarorlikni ta'minlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylangan. Bank omonatlari aholi jamg'armalarini saqlash va ko'paytirishning ishonchli vositasi bo'lib, shu bilan birga bank tizimi barqarorligini ta'minlash va aholining moliyaviy inklyuzivligini oshirish omili hisoblanadi. Maqolada O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki tomonidan o'tkazilgan so'rovnoma va statistik ma'lumotlar asosida aholining moliyaviy savodxonlik darajasi, bank omonatlaridan foydalanish holati va ularning moliyaviy xulq-atvori tahlil qilinadi. Shuningdek, bank omonatlarining aholi moliyaviy barqarorligini ta'minlashdagi roli, moliyaviy savodxonlikni oshirish bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar va ularning samaradorligi yoritiladi. Tadqiqot natijalari aholining moliyaviy savodxonligini oshirish va bank omonatlaridan foydalanishni rag'batlantirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: moliyaviy savodxonlik, bank omonatlari, moliyaviy barqarorlik, jamg'armalar, depozitlar, moliyaviy inklyuzivlik, bank tizimi, aholi.

Kirish

Moliyaviy savodxonlik zamonaviy jamiyatda har bir shaxsning iqtisodiy farovonligi va moliyaviy xavfsizligini ta'minlovchi muhim omillardan biridir. Moliyaviy savodxonlik – bu insonning moliyaviy zabardorligi, bilim darajasi, moliyaviy masalalarga bo'lgan yondashuvi va ushbu bilimlarni amaliyotda qo'llay olish qobiliyatidir. Aholining moliyaviy savodxonligi qanchalik yuqori bo'lsa, ular o'z moliyaviy resurslarini shunchalik samarali boshqaradi, jamg'armalarini to'g'ri shakllantiradi va moliyaviy xavf-xatarlardan himoyalanaadi.

Bank omonatlari aholi jamg'armalarini saqlash va ko'paytirishning an'anaviy va ishonchli vositasi hisoblanadi. Omonatlar, qoida tariqasida, tijorat banklarining resurs bazasining asosiy manbalaridan biri sifatida qaraladi, aholiga esa — jamg'armalarni saqlash va ko'paytirishning qulay hamda ishonchli vositasi bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, bu bank tizimi barqarorligini ta'minlash va aholining moliyaviy inklyuzivligini oshirish omilidir.

O'zbekistonda so'nggi yillarda aholining moliyaviy savodxonligini oshirish va bank xizmatlaridan foydalanishni kengaytirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Markaziy bank tomonidan aholining moliyaviy savodxonligini oshirish bo'yicha amalga oshirilayotgan ishlarning geografiyasi yanada kengaytirilib, endilikda loyiha mamlakatimizdagi sharoiti og'ir 3, 4 va 5

toifaga kiruvchi 71 ta chekka tumanlar aholisini qamrab olmoqda. Ushbu maqolada aholining moliyaviy savodxonligi va moliyaviy barqarorligini ta'minlashda bank omonatlarining o'rni, shuningdek, O'zbekistondagi mavjud holat va istiqbollar tahlil qilinadi.

Moliyaviy savodxonlikning aholi moliyaviy xulq-atvoriga ta'siri

Moliyaviy savodxonlik aholining moliyaviy xulq-atvorini shakllantirishda hal qiluvchi omil hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, moliyaviy savodxonlik bank omonatlarining mavjudligi va hajmi bilan ijobiy bog'liqdir. Moliyaviy savodxonlik darajasi yuqori bo'lgan shaxslar o'z jamg'armalarini bank omonatlarida saqlashga ko'proq moyil bo'ladilar va moliyaviy rejalashtirish ko'nikmalariga ega bo'ladilar.

O'zbekiston Markaziy banki tomonidan 2025-yilda o'tkazilgan so'rovnoma natijalariga ko'ra, respondentlarning 34 foizi umuman jamg'armalari yo'qligini aytishgan. Bu aholining sezilarli qismi moliyaviy xavfsizlik yostiqlasiz, maoshdan maoshgacha yashayotganini ko'rsatadi. Jamg'arma qiluvchilar orasida 23 foizi pulni naqd shaklda saqlashni, yana 23 foizi bank kartalarida saqlashni ma'qul ko'radi. 20 foizi esa bank omonatlaridan foydalanadi.

So'rov shuni ham ko'rsatdiki, ko'pchilik bank omonatlari haqida bilsa-da, ularni ochmaydi: 37 foizi omonatlardan xabardor, ammo hozircha ulardan foydalanmayapti; 10 foizi omonat tushunchasi bilan umuman tanish emas; yana 4 foizi hisobvaraqlar ochishda qiyinchiliklarga duch kelmoqda. Bu raqamlar moliyaviy savodxonlikni yanada oshirish va bank mahsulotlaridan foydalanishni soddalashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Bank omonatlarining aholi moliyaviy barqarorligini ta'minlashdagi roli

Bank omonatlari aholi moliyaviy barqarorligini ta'minlashda bir qator muhim funktsiyalarni bajaradi:

Birinchidan, bank omonatlari aholi jamg'armalarini inflyatsiya va boshqa moliyaviy xavf-xatarlardan himoya qilish imkonini beradi. 2025-yilda bank omonatlari konservativ va tushunarli moliyaviy vosita sifatida qolmoqda. Biroq inflyatsiya va yangi tartibga soluvchi talablardan kelib chiqqan holda, ular tobora ko'proq kapitalni ko'paytirish emas, balki uning xarid qobiliyatini qisman saqlab qolish vositasi sifatida qaralmoqda.

Ikkinchidan, bank omonatlari aholiga favqulodda vaziyatlar (kasallik, ish yo'qotish, tabiiy ofatlar) yuzaga kelganda foydalanish mumkin bo'lgan moliyaviy xavfsizlik yostiqlasini yaratish imkonini beradi. Bu moliyaviy barqarorlikning asosiy elementi hisoblanadi.

Uchinchidan, bank omonatlari orqali aholi o'z jamg'armalaridan daromad olish imkoniyatiga ega bo'ladi. Foiz stavkalari orqali olinadigan daromad aholining qo'shimcha moliyaviy manbaiga aylanadi.

To'rtinchidan, bank omonatlari iqtisodiyotning real sektoriga investitsiyalar uchun muhim resurs manbai bo'lib xizmat qiladi. Aholi omonatlari banklarning

uzoq muddatli va barqaror resurs manbasi bo'lib xizmat qiladi. Banklar ushbu resurslarni kreditlash orqali iqtisodiyotning rivojlanishiga hissa qo'shadi.

O'zbekistonda bank omonatlari bozorining holati

O'zbekistonda bank omonatlari bozori so'nggi yillarda sezilarli o'zgarishlarga duch keldi. Markaziy bank tomonidan o'tkazilgan tadqiqotga ko'ra, O'zbekistondagi 32 ta tijorat banki tomonidan 186 ta omonat taklif etilgan. Tadqiqotda omonatlarning denominatsiya valyutasi, joylashtirishning minimal summolari, ochish formatlari, moslashuvchanlik shartlari va foizlarni kapitalizatsiya qilish mavjudligi bo'yicha taqsimoti qamrab olingan.

Omonatchilar orasida 35 foizi mobil ilovalar orqali jamg'arma hisobvaraqlarini ochadi, 36 foizi pulni bankka shaxsan olib boradi. Bu raqamlar raqamli texnologiyalarning bank xizmatlariga kirib borishi va aholining mobil bank xizmatlaridan foydalanish odatining shakllanayotganini ko'rsatadi.

So'rov natijalari mamlakatdagi moliyaviy xulq-atvorning hozirgi holatini aks ettiradi: naqd pulga bo'lgan odat kuchli bo'lib qolmoqda, raqamli vositalar va omonatlardan foydalanish esa hali ommalashmagan. Markaziy bank bunday so'rovnomalarni aholining moliyaviy savodxonligi darajasini baholash va moliyaviy ta'lim sohasidagi kelajak tashabbuslarni rejalashtirish vositasi sifatida ko'rmoqda.

Moliyaviy savodxonlikni oshirish bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar

O'zbekistonda aholining moliyaviy savodxonligini oshirish bo'yicha tizimli ishlar olib borilmoqda. Markaziy bank tomonidan aholining moliyaviy savodxonligini oshirish bo'yicha amalga oshirilayotgan ishlarning geografiyasi kengaytirilib, chekka tumanlar aholisiga moliyaviy savodxonlik ko'nikmalarini shakllantirish, tadbirkorlik imkoniyatlarini yetkazish va bank xizmatlarini targ'ib qilish ishlari olib borilmoqda.

Treninglar doirasida Markaziy bank va tijorat banklari mutaxassislari tomonidan aholini tadbirkorlikka jalb qilish, mikromoliyaviy xizmatlarning imkoniyatlari, imtiyozli kreditlash dasturlari, ijobiy kredit tarixini shakllantirishda mas'uliyatli qarz olishning ahamiyati, bank omonatlarini samarali boshqarish, kredit tashkilotlari bilan o'zaro munosabatlarni o'rnatish, iste'molchilar huquqlarini himoya qilish, shuningdek, moliyaviy xavfsizlikning asosiy qoidalari kabi mavzularga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Xalqaro tajriba va taqqoslash

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, moliyaviy savodxonlikni oshirish bank omonatlaridan foydalanishni rag'batlantirishning eng samarali usullaridan biridir. Masalan, Nepalda o'tkazilgan tadqiqot shuni ko'rsatdiki, omonatlar moliyaviy intizom va uy xo'jaliklari barqarorligini oshirishda samarali bo'lsa-da, inflyatsiya kabi tarkibiy to'siqlar va past xabardorlik kabi xulq-atvor cheklovlari hal qilinishi kerak. Makro darajada, omonatlar banklarni kreditlar va investitsiyalarni

moliyalashtirish uchun resurslar bilan ta'minlash orqali moliyaviy barqarorlikni mustahkamlaydi.

Kiprda markaziy bank rasmiylari past moliyaviy savodxonlik va cheklangan ishonch Evropa bo'ylab investitsiyalarni kuchaytirish harakatlariga qaramay, ko'pchilik jamg'armalarni past daromadli omonatlarda saqlab qolishiga olib kelayotganidan ogohlantirmoqda. Yoshlarga nisbatan esa moliyaviy savodxonlikni ta'lim tizimida barqaror va mazmunli o'rin egallashiga ehtiyoj borligi ta'kidlangan.

Moliyaviy savodxonlik va bank tizimi barqarorligi o'rtasidagi bog'liqlik

Tadqiqotlar moliyaviy savodxonlik va bank tizimi barqarorligi o'rtasida ijobiy bog'liqlik mavjudligini ko'rsatmoqda. Moliyaviy savodxonlik o'rganilayotgan mamlakatlarda bank barqarorligiga ijobiy va sezilarli ta'sir ko'rsatgan. Natijada, jamg'armalar va bank omonatlari miqdori ortgan.

Moliyaviy savodxonlikning yuqori darajasi aholining moliyaviy qarorlarini to'g'ri qabul qilishiga, omonatlarni samarali boshqarishiga va moliyaviy xavf-xatarlarni to'g'ri baholashiga yordam beradi. Bu o'z navbatida bank tizimiga bo'lgan ishonchni mustahkamlaydi va bank tizimining barqarorligini ta'minlaydi.

Xulosa

Aholining moliyaviy savodxonligi va moliyaviy barqarorligini ta'minlashda bank omonatlarining o'rni beqiyosdir. Bank omonatlari aholi jamg'armalarini saqlash va ko'paytirishning ishonchli vositasi bo'lib, shu bilan birga bank tizimi barqarorligini ta'minlash va aholining moliyaviy inklyuzivligini oshirish omili hisoblanadi.

O'zbekistonda aholining moliyaviy savodxonligini oshirish va bank omonatlaridan foydalanishni rag'batlantirish bo'yicha keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Biroq, aholining 34 foizi jamg'armalarga ega emasligi, bank omonatlari haqida xabardorlikning pastligi (10 foizi omonat tushunchasi bilan umuman tanish emas) va naqd pulga bo'lgan odatning kuchliligi muhim muammolar bo'lib qolmoqda.

Moliyaviy savodxonlikni oshirish va bank omonatlaridan foydalanishni kengaytirish uchun quyidagi yo'nalishlarda ishlarni davom ettirish maqsadga muvofiq:

1. Aholining barcha qatlamlari, xususan, yoshlar va ayollar o'rtasida moliyaviy savodxonlikni oshirish bo'yicha tizimli ta'lim dasturlarini amalga oshirish;
2. Bank omonatlari va ularning afzalliklari haqida aholini keng xabardor qilish;
3. Bank xizmatlaridan foydalanishni soddalashtirish va qulaylashtirish;
4. Raqamli bank xizmatlarini rivojlantirish va aholini ularni qo'llashga o'rgatish;
5. Aholining bank tizimiga bo'lgan ishonchini mustahkamlash.

Ushbu chora-tadbirlar aholining moliyaviy savodxonligini oshirish, bank omonatlaridan foydalanishni kengaytirish va natijada aholining moliyaviy barqarorligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2025). Bank omonatlari bozori tahlili. Toshkent.
2. O'zbekiston Markaziy banki so'rovi. (2025). Aholining jamg'armalari va moliyaviy xulq-atvori.
3. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2025). Aholining moliyaviy savodxonligini oshirish bo'yicha amalga oshirilayotgan ishlar.
4. Bahronova Sh.B., Isomova D.Sh. (2025). Talabalarning moliyaviy savodxonligi va raqamli iqtisodiyotdagi ishtiroki: O'zbekiston misolida.
5. The relationship between financial literacy and the availability and size of bank deposits. (2026). IDEAS/RePEc.
6. Deposits as a Tool for Effective Income Management: Evidence from Nepal. (2025). Nepal Journal.
7. The impact of health expenditure on the stability of the banking sector considering the role of financial literacy and financial inclusion. (2024).